

Larch.

LIETUVOS
NACIONALINIS
MOKSLAS
M. J. JONAS

ANTROJI DALIS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

Saturday supplement 1990 m. gegužės mėn. 5 d. / May 5, 1990 Nr. 88(18)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Sudiev, Sajunga

Latvija jungiasi prie Lietuvos ir Estijos skelbdama savo nepriklausomybę. Lietuvos ministerė pirmininkė Kazimiera Prunskienė kalbasi Baltuosiuose rūmuose su George Bush, daro pranešimą JAV Kongreso komitete, pasirodo viso pasaulio televizijos ekranuose. Transliuojamas ilgas pasikalbėjimas su Prunskiene svarbioje McNeill-Lehrer NewsHour programoje. Lietuva dar vis pirmuosiuose pasaulio spaudos puslapiuose. Lietuva žengia į laisvę ir nepriklausomybę. Jos kelias laisvės taip pat veda ir pro Sovietų Sąjungos žlugimą. Tai Lietuvos dovana pasauliui. Lietuvos nepriklausomybė buvo paskelbta labai geru ir Sovietų Sąjungai kritišku laiku. Kaip dabartiniai įvykiai Sąjungoje rodo, Lietuvai laukti su nepriklausomybės paskelbimu tikrai nereikėjo. Jau apribojimai, kurie sako, kad Lietuva žengia nepriklausomybės per greitai. Po labai gabių Lietuvos politikų eilėse jau nebesigirdi ir pasityčiojimų, kad Lietuvos politikams trūksta patyrimo. Šiuo metu tai būtų sunku argumentuoti, nes Lietuva pasirodė esanti tuo akmeniu, kuris apvers visą Sovietų Sąjungą vėžimą.

Po visą pasaulį matytas plaktas tuoj po Lietuvos nepriklausomybės atstatymo deklaracijos: „Bye, bye USSR“. Kovo Vienuoliktoji atrodo taip toli, lyg prieš dešimtmetį. Kiek daug lietuvių nuo tada išgyveno! Baisybė ultimatumų, tankais važinėjimų, lapelių iš helikopterų mėtyimų. Sumažintas dujų tiekimas Lietuvai, visai užskutas naftotiekio vamzdis. Lietuva nebegauna industrijai reikalingų anglių. Lietuva spaudžiama ne tik ekonomiškai. Nuo to laiko ant Naujosios Vilnios psichiatrinės ligoninės laiptų yra jaunų lietuvių kareivių kraujo dėmės. Desantininkų guminėmis lazdomis per galvą muštus deputatus Zigmą Vaišvilą guli ligoninėje. Stasio Žemaičio apanglėjęs kūnas atvežtas iš Maskvos į Vilnių laidotuviams.

Lietuvių reakcija nuostabi: nėra rusų plane pramatyto gyventojų bumbesio, kad Lietuva nelaukia nepriklausomybės, reporteriai atranda, kad lietuviai rodo į siaučiančią kariuomenę ir sako: „Jūs matot, kodėl mes kuo greičiau nuo jų turėjome atsiskirti.“ Sustoja automobiliai, nes jiems nėra kuro. Bet tada Vilniaus gatvėse pasipila tūkstančiai dviračių lenktynėms. Tai reakcija žmonių, kurie moka išdai-gauti. Gegužės pirmąją įvedamos maisto kortelės. Atrodytu, kad nelabai laikas šventės ruošti, o tačiau beveik tos dienos išvakarėse vyksta didelė demonstracija Vilniuje, Katedros aikštėje. Demonstracijos metu Lietuvos Filharmonijos orkestras ir Kauno choras atlieka Beethoven'o Devintąją simfoniją. Tai nuostabu: šiuo metu švęsti pergale.

Gegužės pirmoji Maskvoje atneša dar vieną niekad nelauktą staigmeną. Tradiciniame Gegužės pirmosios parade žygiuoja suvežti iš fabrikų darbininkai, kurie neš valstybinių spausdintų atspausdintus raudonus transparentus, iš mokyklų komjaunimo būriai su margaspalviais bali-onais. Taip pat i Raudonąją aikštę žygiuoja labai marga minia, nešanti plakatus „Lenino partija – lauk!“, „Gorbačiovai – atsistatydink!“, „Šalin raudonojo fašizmo imperiją“, „Prezidentas – žmonių renkamas“, „Maistas nėra prabanga“, „72 metai kelyje i niekur!“ Plakatuose yra ir Lietuva: „Tegyvuoja Lietuvos laisvė“, „Lietuvos blokada – Gorbačiovo gėda“, „Šiandien blokada Lietuvai, o rytoj – Maskvai.“ Ir vėliavos: raudona vėliava (su žvaigžde ten, kur buvo kūjis ir pjautuvas – taip, kaip Rumunijoje), raudona-balta-mėlyna rusų trispalvė ir tiesiog miškas lietuviškų trispalvių. Televizijos kamera stebi vis labiau susirūpinusį Gorbačiova, kuris girdi minios šauksmus „Laisvės Lietuvai“ ir „Gorbačiovai – atsistatydink!“ Garsiakalbiai dar garsiau groja maršų muziką, o tačiau šauksmo nenuslopina. Gorbačiovas ir susirūpinę jo sėbrai kiūtina nuo Lenino mauzoliejaus balkono. Tai bent įvykis, kurį pirmąją gegužės dieną stebės visas pasaulis televizijos ekranuose. Pirmąkart milžiniška minia pačioje rusų imperijos širdyje Maskvoje išreiškia ne tik paramą Lietuvai, bet taip pat ir nepasitikėjimą niekieno nerinktam imperijos carui (ar šviesiausiaim prezidentui) Michailui Sergejevičiui.

Šia juoda diena prasideda sunkioji paskutinė Gorbačiovo valdymo vasara. Dalykai tikrai atrodo tamsiai. Taip neseniai Maskva buvo Sąjungos pasididžiavimas ir iš visos Sąjungos, kas tik galėjo, važiuodavo apsipirkti iš skurdžiai besiverčiančios provincijos į geriau aprūpinamą sostinę. Iš pačios Lietuvos keliaujantieji Maskvon parveždavo pažįstamiems lauktuvėms kavos pupelių. Dabar dalykai pasikeitė: Maskvoje nuo vasaros mėnesio iš krautuvinių dingio sūris. Prieš kelias dienas atskridęs Amerikon maskvietis sakė, kad prieš savaitę nuėjęs nusipirkti batų, tiesiog savo akim negalėjo patikėti: kone visos lentynos batų krautuvėje buvo tuščios. Tokį gūdų žaidimą jis matė pirmąkart savo gyvenime.

Ekonominė Lietuvos blokada gali pasitarnauti Lietuvon įvesti rinkos ekonomiką, kurios kelias į Sovietų Sąjungą toks sunkus. Blokados sąlygomis visai aišku ryšiai tarp žaliavų ir produkcijos, tarp darbo ir algos. Tokiomis sąlygomis kiekvienas darbininkas mato, kad darbas nėra tik tuščia ceremonija. Sąjungoje tai nėra taip aišku: yra didelis fabrikas, šiuo metu švęsti pergale.

(Nukelta i 4 psl.)

Bažnyčių statybos Lietuvoje – nepriklausomybėje ir okupacijose

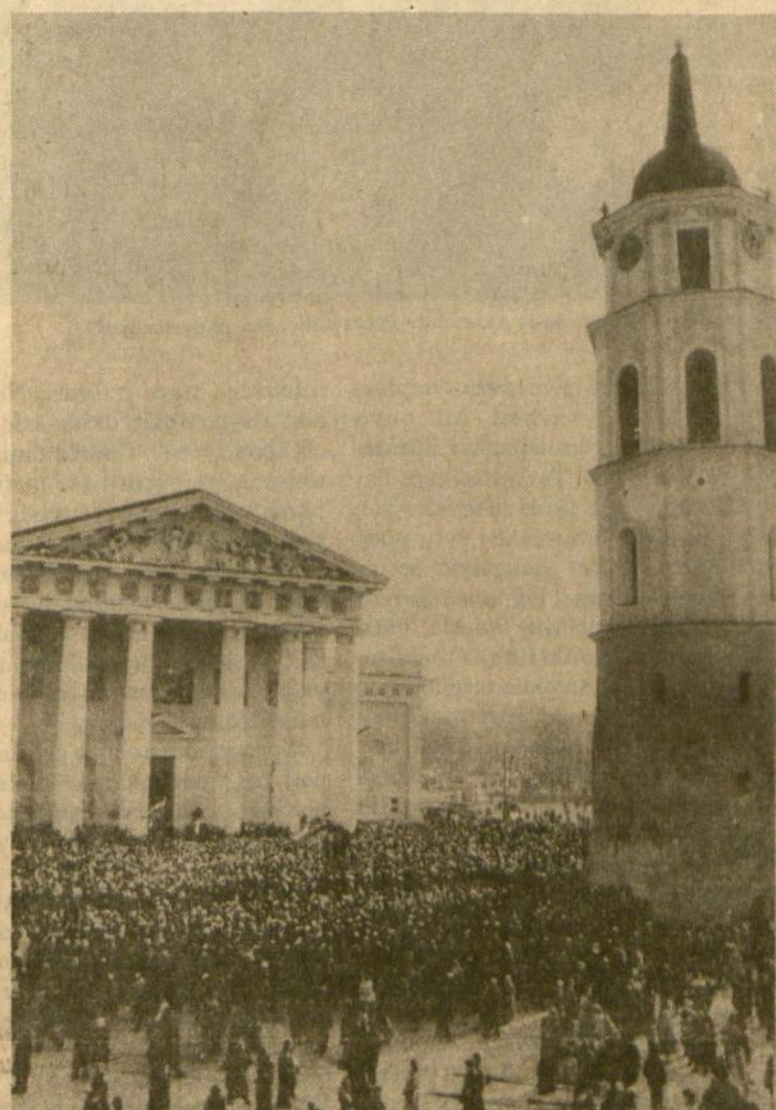
JURGIS GIMBUTAS

Pagaliau, po 27 metų nuo naujos bažnyčios statybos Klaipėdoje, buvo nutarta statyti naujas bažnyčias Ignalinoje ir Vilniaus Pašilaičių priemiestyje. Sovietinėje Lietuvoje per 40 metų nebuvo leista statyti naujų bažnyčių, nors miestai išaugo dvigubai ar trigubai. Buvo trūkdoma remontuoti senas bažnyčias ar atstatyti sugedusias, kaip kad Žemaitijos Gaurėje, Gargžduose, Batakiuose ar Dzūkijos Ryliskėse. Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika ir kiti šaltiniai informavo mus apie daugybę bažnyčių pastatų, atimtų iš tikinčiųjų ir tebenaudojamų profaniniams tikslams. Ir tik Lietuvos gyventojams pareikalavus ir pasaulio opinijai paspaudus, grąžintos savajai paskirčiai Vilniaus Katedra, Sv. Kazimiero bažnyčia (buvusi Ateizmo muziejum). Girdime ir apie Priskelimo bažnyčios Kaune restauravimą iš radijo fabriko į bažnyčią, kokia ji buvo pastatyta Nepriklausomybės metais. Klaipėdiečiai jau atgavo savo bažnyčią, nusavintą koncertų salei. Tačiau visa tai tesudaro apie 3% visų nusavintųjų bažnyčių.

1940 metais Lietuvoje buvo 721 veikianti bažnyčia ir 256 koplyčios, o dabar belikę 630 veikiančių bažnyčių. Išnyko 91 bažnyčia ir beveik visos koplyčios (1988 m. Lietuvos Katalikų Bažnyčios Žinyno duomenys). Pažvelkime, kaip vyko naujų bažnyčių statyba Nepriklausomoje Lietuvoje. Nors per ankstesnius penkis šimtmečius buvo pristatyta, atrodo, pakankamai bažnyčių, dalis jų buvo sunykę dėl amžiaus ar sugėdę Pirmojo pasaulinio karo metu. Nuo 1918 iki 1940 metų, per 22 metus, Lietuvoje buvo pastatyta naujų bažnyčių: 37 mūrinės ir 48 medinės, iš viso 85, tad beveik po keturias kasmet. Šis apskaičiavimas

apribotas teritorija be Klaipėdos krašto ir be Vilniaus. O kaip atrodo naujų bažnyčių statyba per carinės Rusijos okupaciją nuo 1795 iki 1915 metų, per 120 metų? Kad galėtume palyginti, vėl apsiribojame sumažintąja Nepriklausomybės laikų teritorija. Buvo pastatyta 50 naujų mūrinių ir 78 medinės bažnyčios ar koplyčios – oratorijos, iš viso 128 bažnytiniai pastatai. Tie skaičiai apima ne tik katalikų, bet ir krikščionių protestantų pastatus, tačiau ne stačiatikių cerkves. Taigi carinės okupacijos Lietuvoje buvo statoma truputį daugiau negu po vieną bažnyčią kasmet, apie tris su puse kartus mažiau, negu vėliau Nepriklausomoje Lietuvoje. O kas finansavo bažnyčių statybą? Ne tik parapiečiai, kaip Nepriklausomoje Lietuvoje, o daugiau mecenatai, ano meto Lietuvos milijonieriai grafi, pvz. Oginskiai Rietave, Tiškevičiai Palangoje, Zubovai ir Oginskiai Plungėje, Plateriai Švėkšnoje ir daug kitur, Tyzenhauzai Rokiškyje. Jų funduotos monumentalios mūrinės bažnyčios ir stilingi dvarų rūmai ir šiandien puošia Lietuvą, pripažįstami architektūros paminklais ir labai iš lėto restauruojami. Per carinės Rusijos okupaciją Lietuvoje dirbo daugiausia svetimšaliai architektai, kaip italai Anichini, Marconi, vokiečiai Schacht, Stueler, Werner. Buvo ir vietinių lietuvių architektų, kaip Laurynas Stuoka Gucevičius, Fulgencijus Rimgaila, Vaclovas Michnevičius, Antanas Vivilskis.

Lietuvos nepriklausomybės metais jau nebebuvo turtingų mecenatų. Bažnyčių statybą finansavo parapiečiai, daugiausia ūkininkai, iš dalies ir miestionys, vienas kitas lietuvis profesionalas, kaip inžinierius Pranas Markūnas. Greitai atsirado Lietuvoje ir užsienio šeimoms išimoklinusių lietuvių architektų. Ir šiandien atsimename vyresniosios kartos Vladą Dubeneckį, Mykolą Songailą, Feliksą Vizbarą ir

Vilniaus Katedros Lietuvos Katalikų Bažnyčiai grąžinimo diena – 1989 m. vasario mėn. 5 d. V. Kapočiaus nuotrauka. (Iš Broniaus Kvickio archyvo)

tada dar jaunus Joną Kovalskį, Stasį Kudoką, Karolį Reisoną, Joną Steikūną, Vytautą Žemkalnį. Šiandien iš jų visų tebegyvena Žemkalnis Vilniuje. Jie tad ir projektavo, statydino naujas bažnyčias Lietuvoje. Be jų, dar buvo daugelis mažiau žinomų architektų ar inžinierių, ar šiaip jau meistrų, stačiusių mažesnes, daugiausia medines bažnyčias ar oratorijas. Vis dėlto po keturias kasmet – tai daug.

Apie statybų kokybės palyginimą Nepriklausomybės ir dabartinės okupacijos metais prabilo Lietuvos spauda. Nors ir nepavyko užtikti konkrečių duomenų apie bažnyčių statybų kokybę, turimi duomenys apie civilines statybas kalba Nepriklausomybės naudai.

Jau prieš dešimt metų *Komunistas* (žurnalas Lietuvoje) rašė: „Dabar, po keturiasdešimt ir daugiau metų, mus stebina kai kurių tuo laiku naudotų produktų ir atliktų darbų kokybė. Kaune tuo metu pastatyti Pašto rūmai, „Pienocentras“, Lietuvos banko rūmai, Karo muziejus, Prekybos, pramonės ir amatų rūmai, Respublikinė biblioteka, Universiteto rūmai, Klinikinė ligoninė, Kūno kultūros ir sporto rūmai ir kiti pastatai – geros darbų kokybės pavyzdžiai. Ir kituose respublikos miestuose būta tokių statybų. Žinoma, gerai darbų kokybei įtakos turėjo brangios importinės statybinės medžiagos, gaminiai. Tačiau, matyt, ne mažesnį poveikį staty-

boms darė ir reikli, griežta techninė priežiūra, o taip pat ir daugelio statyboje dirbančiųjų aukštas profesinis meistriškumas.“ (Cituoja iš R. Sakalausko straipsnio, *Komunistas* 1978, Nr. 11.) Aišku, kad tą patį galima sakyti ir apie bažnyčių statybas Nepriklausomoje Lietuvoje, tik toks *Komunisto* žurnalas dar gerokai prieš persitvarkymo ir Sąjūdžio laikus nedrįso paminėti bažnyčių statybas.

Kitas panašus liudijimas apie Nepriklausomos Lietuvos statybas paskelbtas 1988 metų *Architektūros klausimų* žurnale, Vilniuje. Čia autorė, architektė Jolita Kunčienė, šitaip nagrinėjo 1918-1940 metų statybas Kaune: „Daug prisidėjo užsienio štu-dijavę Lietuvos architektai, kūrėjų akiraty plėtė profesinės komandiruotės. Kauno racionalizmas savitas, saikingas, lanksčiai pritaikomos statybos ir ekonominės sąlygos, praeities tradicijos.“ Autorė pagyrė ir iš Lietuvos pasitraukusių architektų Kudoko, Elsbergo, Vizbaro, Funko projektus. Anot jos, ir po beveik 50 metų Nepriklausomybės laikotarpiu pastatytieji Kauno gyvenamieji namai „dominuoja tarp kitų stilių pastatų ir apibūdina miesto architektūrą.“ Kunčienės straipsnis, kaip ir visos *Architektūros klausimų* tomelis buvo atiduotas spausdinti 1987 metų rudenį, tad gerokai prieš dabartinį sovietinės spaudos atvirumą. Dabar randame daugiau pagyrimų Nepriklausomos Lietuvos techninei ir ūkinei pažangai, ką pasaulis visada žinojo, tik tai buvo slepiama nuo okupuotos Lietuvos jaunosios kartos.

Kad ir slepiama, bet neužgniauzta: dabar pamatėm, kad mūsų tautiečiai Lietuvoje geriau suvokia Nepriklausomybės Lietuvos dvasią, negu daugelis išeivių. Štai, rašydamas apie architektą Vladą Dubeneckį, Kar-mėlavos bažnyčios autorių, Eugenijus Gūzas pareiškė: „Šiais naujojo visuomenės pakilimo laikais... mūsų supratimas, ir patirtis turi remtis anų [1919] metų analogija. Tam, kad sukurtume naują savo Tėvynės pavidalą, anų metų žmonių pasiryžimas ir veikla – tai ne tik pavyzdys, bet ir priesakas“ (*Kultūros barai*, 1989, Nr. 1).

Išvada: nepriklausomame krašte, savojoje valstybėje visų profesijų kūrėjai, kaip ir architektai bei inžinieriai, dirba sąžiningiau ir kokybiškai geriau. Tuo naudojasi visi krašto gyventojai. Dabar užsimota Lietuvoje daugiau darbo ir lėšų skirti Lietuvos architektūros paminklams atstatyti ar atnaujinti. Norima atstatyti Vilniaus karališkąją pilį, vadinamą Žemutinįs rūmus Gedimino kalno papėdėje. Kaip kadaise, prieš Pirmąjį pasaulinį karą, carinės Rusijos okupuotai Lietuvai pagelbėjo lietuviai išeiviai pastatyti Kaune „Saulės“ rūmus mokyklai ir per daktarą Joną Basanavičių aukoję pinigų Lietuvii Mokslo draugijai Vilniuje, taip dabar ir mes, lietuviai išeiviai, turėtume pagelbėti finansiškai atstatyti istorinę pilį Vilniuje, atkasti senąjį kryžiuočių sugriautą Kernavės miestą ir remti kitokius patriotinius projektus Lietuvoje.

Pamaldos prie Vilniaus Katedros, Gedimino aikštėje, Sąjūdžio suvažiavimo metu, 1988 m. lapkričio 12 d.

Jono Juknevičiaus nuotrauka

Paparčiui pražydėjus

FAUSTAS STROLIA

Lietuvių meno ansamblis „Dainava“ žengia tvirtu žingsniu ir, atrodo, ateityje kaskart labiau mus žavės savo jaunatvišku entuziazmu, choriniu skambumu ir darnumu, sceniškų įsigyvenimų ir meniškai orkestrinė palyda. Tos viltys realios, nes jauni vadovai per trumpą laiką subūrė „Dainavai“ daug balsingo jaunimo, kuris, tikimės, liks šiame ansamblyje. Palyginus su religiniu koncertu „Dievas, Lietuva ir mes“, atliktu prieš metus Nekalto Prasidėjimo bažnyčioje, Chicagoje, šįkart buvo jaučiamas didesnis chorinis tikrumas, ypač baigminėse aukštesnėse gaidose. Be to buvo matyti daug daugiau jaunimo, nes čia dalyvavo visa *Rasos Poskočimienės* vadovaujama „Spindulio“ šokėjų grupė, kurie ne tik darniai šoko, bet daugelyje scenų įsijungė ir į chorines dainas. Prisimenu, kai toji Rasa, vos aštuonerių metų būdama, prisėsdavo su akordeonu šalia manęs Bufo darže ir man padėdavo palydėti Juozo Kreivėno dainuojamai Chicagos apylinkių mokyklų Pavasario šventei. Tuo metu Darius Polikaitis buvo vienas iš moksleivių dainininkų. Malonu, kad lituanistinių mokyklų pasėta sėkla rado vešlį, derlingą dirvą!

Jau nuo pat pradžių akį patraukė puikus dailininko *Sigito Ramono* scenovaiždis — šieno kupetų laukas, kuriame kaimo jaunimas dainuoja, šoka tautinius šokių, veda dialogus, žaidžia žaidimus ir per laužą šoka. Nors dekoracijos siauros, ne per visą sceną ištįsusios, bet taiklios ir labai patraukiančios. Kraštai juosvi, kurie lengvai susiliejo su juosvu uždangų fonu. Dailininkė *Ada Sutkuvienė* sukūrė rūbų šikčius (o taip pat plakatus ir programos viršelį).

Masinės scenos gražiai apimtos, ir buvo pastebima stipri režisierės *Liucijos Buivydaitytės-Ambrosini* ranka. Pavieniai aktoriai atrodė, lyg siektų kiek kur persivaidinti. Choras gražiausiai bendravo su šokėjais „Kupolio rožės“ žaidimo metu. Bet buvo daug šokių, kur choristai tik tarpusavy bendravo ir į šokančius šokėjus beveik nežiūrėjo. Nors

Vaizdas iš Dainavos ansamblio spektaklio „Kai papartis žydi“.

Alekso Plenio nuotrauka

sceniškai tai buvo gražus vaizdas, vis dėlto. Vargiai tai buvo natūralu, ir greičiausiai žiūrovų tai neįtikino. Tarsi kas nors Palangoje, ant jūros prietilčio per saulėlydį sutartinai į rytų pusę žiūrėtų... Bet daugelyje scenų buvo jaučiama, lyg mūsų išeivių sceninė muzikinė veikla būtų gavusi naujo akstino ar impulso. Noromis nenoromis prisiminė iš Lietuvos atvežti grupiniai pasirodymai, ir tenka pripažinti, kad ir daina, ir šokis, ir lietuviškas žodis „Dainavos“ ansamblio pasirodyme buvo reikiamai gerbiami ir jaunosios kartos imliai įsisavinti. Kai kur gal buvo juntama svečių ansamblių iš Lietuvos įtaka, bet manau, kad ši reiškinį reiktų ypač pozityviai vertinti.

Patį rašytojos *Danutės Brazytės-Bindokienės* dviejų veiksmų vaidinimą lai vertina literatai-dramaturgai. Kai kas pasigedo svaresnių dialogų, o kiti būtinai norėtų viską lyginti su Gasparo Veličkos kūryba. Reikia labai pasidžiaugti, kad autorė ėmėsi tokią medžiagą apie Jonines surišti į visumą.

Kad dainininkai buvo gerai paruošti, nuopelnas chormeisterio *Audriaus Polikaitio*. Visų dainų

intonacija tikrai ir švari. Norisi atskirai paminėti dainą-žaidimą „Kupolio rožė“. Choras dainavo unisonu, tai vyrai, tai moterys pamainom, tai vėl visi, bet skambėjo kaip aksomas — nuotai kingai ir labai jau išlygintais balsais. Iš čia prisiminė garsusis „Vergų choras“ iš operos „Nabucco“, kurį irgi choras daugiausia vienu balsu dainuoja, bet padaro neišdildomą įspūdį.

Iš programos nebuvo galima žinoti, nei kokie šokiai bus šokami, nei kurios dainos kurių autorių sukurtos ar harmonizuotos. Apipavidalinti programą trunka daug laiko ir, iki paskutinio momento repetuojant ir orkestruojant, ne visada lieka laiko tiksliai duomenis pateikti ar ką nors toms funkcijoms deleguoti. Atrodytų, kad „Dainavos“ ansamblio vadovas *Darius Polikaitis*, parašęs kamerinio dydžio simfoniniam orkestrui ir uvertiūrą, ir visoms dainoms ir šokiams labai norėtų viską lyginti su Gasparo Veličkos kūryba. Reikia labai pasidžiaugti, kad autorė ėmėsi tokią medžiagą apie Jonines surišti į visumą.

Kad dainininkai buvo gerai paruošti, nuopelnas chormeisterio *Audriaus Polikaitio*. Visų dainų

nuskriaudimas ansamblio vadovo, bet ir nesupratimas orkestruojant, ne visada lieka laiko tiksliai duomenis pateikti ar ką nors toms funkcijoms deleguoti. Atrodytų, kad „Dainavos“ ansamblio vadovas *Darius Polikaitis*, parašęs kamerinio dydžio simfoniniam orkestrui ir uvertiūrą, ir visoms dainoms ir šokiams labai norėtų viską lyginti su Gasparo Veličkos kūryba. Reikia labai pasidžiaugti, kad autorė ėmėsi tokią medžiagą apie Jonines surišti į visumą.

Pažymėjimas, kad muzikinio vaidinimo muzika yra lietuvių liaudies melodijos, tik iš dalies atitinka teisybę, nes bent dvi (o gal ir keturios?) — J. Stankūno „Oi, kada?“ ir J. Karoso „Grėbėjėlė“ yra originalios kompozicijos. Antrojo pavardė angliškoje programos dalyje visai nepažymėta.

Uvertiūroje pavartojamos muzikinio vaidinimo pagrindinės melodijos, kaitaliojant jų tonacijas ir retkarčiais įjungiant, kaip kokį leitmotyvą, „Ateisiu“ dainos pirmines frazes. Moterų choras atidaro pirmą sceną žavinga J. Karoso „Grėbėjėlė“ — „man grėblis išrašytas... pievos sveikina mane“... Tai lyg būtų scena iš „Oklahoma“: „Oh, what a beautiful morning!“, tik kad čia nuotaika širdžiai daug brangesnė, nes artimesnė. Dailūs orkestriniai tarpai. Jaunam svečiui įeinant į sceną, sumaniam pavartoti styginių instrumentų pizzicato, o meliems pasikalbėjimams užsi- megzus — smuiku romantiškos

vibruotės. Po Jono Švedo „Pa-leisk, tėveli, lankon žirgelį“ tiesiai pereita į šokių Kepurinę. Gaila, kad priešpaskutinis posmas kiek klaidina publiką, nes šokėjos lyg išsirikiuoja nusi-lenkimui, o kai suklaidinta publi-ka jau pradeda ploti, dar šokis tęsiamas. Kodėl? Ejo laisvai sušoktas Malūnas, bet scenos artistų domėjimasis tiek Kepuri-ne, tiek Malūnu atrodė lyg tyčia režisierės aptramdytas. J. Gaubo „Naujiena“ buvo dėkinga atlikti dėl savo dinaminio kontrastų. Ti-ko ir judesiai. Paskutinį posmą choras nutraukia nelauktų vie-tojų. Tuo metu kūrinį lėtai už-sukrta, kada pasigirsta ir sau nuskamba orkestro paskutinė gaida. Geras efektas. Gaila, kad orkestras įžangos švariai nesu-grojo.

K.V. Banaičio „Anoj pusėj Du-nojėlio“ reikia laikyti kaip vieną iš labiausiai pagaunančių dainų ne vien dėl jos melancholiškos melodijos, bet ir dėl to, kad buvo sugebėta išvengti monotonišku-mo, dramatiškai ją apipavidali-nant: taikli orkestrinė įžanga. Močiutė (*Ramutė Kemežaitė*) moko miesčionį studentą (*Stepa Puodžiūna*) senovišką dainą. Įsijungia choras. Maži persigru-pavimai. Vėl orkestriniai intar-pas. Studentas, įsiklausęs, pa-mėgsta dainą ir įsijungia su mo-čiute duetu: „Eikš, žirgelį, ką aš tau sakysiu, aš ant tavo kaman-čių laiškelį rašysiu“. Choras įsijungia paskutinėje frazėje. Ejo Fausto Stroliaus, pagal Danutės Augienės tekstą, moterų chorui sukurta „Šienelis, ralio“. Daina įdomiai Dariaus Polikaitio pra-plėsta, įvedant pamainomis vyrų ir mišrų chorą. Nors po to pašo-kamas Kubilas, bet vėl valtornos, o paskui mediniai pučiamieji dar pakartoja kelis kartus tos grėbėjų dainos motyvus ir suteikia muzi-kiniam vaidinimui lyg ir testiniu-mą. Tada ejo humoristinis muzi-kinis tarpas — studentui beiės-kant užrašų knygtės, kai kelis kartus muzika yra staigiai nu-traukiama.

Pirmo veiksmo pabaigai gerai tiko Juliaus Gaidelio „Pasėjau dobilą“. Darius Polikaitis čia pa-rašė labai užtikrinantį orkestrinį įvadą. Dainos slinktyje Gaidelis kaitalioja tonacijas ir gale įveda pagreitininimą, kuris savaime iš-

šaukia baigminę nuotaiką. Sce-nos uždangai užsidarant ir publi-kai plojant, dirigentas vėl pakėlė lazdele ir iš savo dosnumo dar įvedė aštuonetą gyvų muzikos taktų, kas prisidėjo prie šiltos nuotakos sukūrimo.

Antras veiksmas prasideda mo-tyvu „Ateisiu“ iš paskutinės dai-nos „Ateisiu, kai saulutė nusi-leis“. Čia pat prijungiama Bro-niaus Jonušo „Eisiu girion pa-klaudyti“. Nors skamba gerai, ne visur prisilaikyta autoriaus padarytų tempo ir dinamikos ženklų. Po šokėjų pasiutpolkės studentas moko sodžiaus gyven-tojus miesčionišką dainą. Gerai, kad pasirinkta J. Stankūno „Oi, kada?“, nes jos pradžia tikrai daugiau miesčioniškai romantiš-ka. Ejo šokimas per laužą (kiek ištęstas, bet su orkestro palyda neįgriso) ir žaidimas „Kupolio rožė“. Kadangi visi scenoje dai-navo, tai buvo sukurta pats šilčiausias ryšys tarp „Dainavos“ ir „Spindulio“ vienetų. Čia vieni į kitus bežiūrėdami, džiaugėsi.

Nors „Tykus buvo vakarėlis“ yra numatyta būsimoj Dainų šventėj mišriam chorui pagal Jono Švedo harmonizuotą, „Dai-navos“ ansamblio panaudota versija vyrų chorui yra Juozo Stroliaus; jo pavardė programoje visai nepažymėta. Daina intonuo-jama dviejų balsingu jaunuolių — *Mariaus Polikaitio* ir *Andriaus Plenio*. Šia proga tenka pasakyti, kad saugiau su vienu, kad ir silpnesniu, solo traukiančiu, arba rei-kia mažiausiai trijų, nes du gero-kai sunku išlyginti. Vietomis jie skyrėsi, vietomis stūmė ir išsi-kišo. Trečiame posme keturių in-tonavimas kur kas lygesnis.

Mainytinio šokiui Darius Poli-kaitis sukūrė labai pakilią orkes-trinę nuotaiką, antroje dalyje kiek ramesnę su mediniais pučia-maisiais, paskui timpanais ir vėl tutti. Labai jau gražiai suorkes-truotas ir J. Juozapaitio „Line-lis“. Daina buvo šiltai publikos priimta dar ir dėl režisūrinio pa-įvairinimo — su pasivaikščiojan-kais ir rankų mosavimais. Oželio šokyje panaudota komika kiek priminė Vilniaus ansamblį, bet čia komika buvo labai reikalinga, padėjusi veiksmą nustumti į ato-mazgą. Štai pasigirsta vėl moty-vas „Ateisiu“, bet atsiranda stu-dento sužadėtinė iš Vilniaus (*Svajonė Kerelytė*). Nors ši scena ir reikalinga vaidinimo užsklan-

dai, vis dėlto atrodė šiek tiek sušaržuotai. Dabar jau pasigirsta visa daina, paties vadovo Dariaus Polikaitio mišriam chorui per-harmonizuota. Ją prieš penkio-liką metų man padainavo Stasys Stasiūnas, kurį išmokė iš Lietu-vos tuo metu besilankanti jo duklė. Netrukus išmokiau „Aud-rūs“ jaunųjų chorą, kuriame ir Darius dalyvavo. Džiugu, kad šią dainą Darius padarė labai mielą ir patrauklią, su sklandžia vyrų balsų ornamentika.

Baigiant, norisi pasidžiaugti, kad „Dainavos“ ansamblis su-jungė tiek daug žmonių — vyres-nių ir visai jaunų, parodydamų tautos veidą su tradicijomis, dai-nomis ir šokiais, dekoracijomis ir vaidyba; ir kad pritraukė tokius atsidėjusius scenos darbuotojus, kaip rašytoja Danutė Brazy-tė-Bindokienė, dailininkus Sigitą Ramoną ir Adą Sutkuvienę, reži-sierę Liuciją Buivydaite-Ambrosi-ni ir grimuotoją Julijų Balutį; kad pajėgė įjungti visą Rasos Poskoči-mienės vadovaujamą Spindulio šokėjų grupę, kuri dėka Rasos sukuriamų „operečių“ turi daug sceninio patyrimo. Čia reikia su-minėti ir apšvietimo talkininkę *M. Skimmer*, ir akompaniatorių *Manigirdą Motekaitį*, ir chormeis-terį *Audrių Polikaitį*, daugumas jų gale buvo iškviesti į sceną.

Bet labiausiai „Dainava“ turėtų džiaugtis, gavusi tokį darbštų ir talentingą meninį vadovą ir dirigentą, kaip Darių Polikaitį. Jo suorkestruoti įvadai ir perėjimai iš vienos dainos į kitą, iš vienos scenos į kitą, paskutinė dainos įvesta gan ekonomiškai ir skoninga modulia-cija, pakeliant kūrinį pusę tono aukščiau, aiškę muzikinių efektų, kaip pinigams puode spindint, ar aptemus viskam, kai užsidėjo vyžas — visa tai rodo labai tikrą muzikinį talentą, kuriam simfo-ninis orkestras nėra koks siau-bas, o džiaugsmo ar žaidimo laukas, kur be sustojimo mintis mintį veja. Lai tas minčių srau-tas niekad neišdžiūsta.

Būtų gera, jei lietuvių meno an-samblis „Dainava“ rastų laiko įgroti garso įrašą studijoje su tuo pačiu orkestrėliu. Sekant diri-gentą ir nevaidinant, būtų leng-viau visiems sutarti ir pasilikti menišką produktą ateičiai. Reiktų įjungti ir po keletą posmų šokių muzikos ir gal vieną kitą žodinį įvadą.

Religinės muzikos koncerto įspūdžiai

LORETA
VENCLAUSKIENĖ

Muzikos istorijoje Bažnyčia suvaidino didelį vaidmenį. Galima sakyti, kad ji ta istoriją sukūrė, nes būtent maldos namuose buvo padėti kompozicijos teorijos ir praktikos pagrindai. Čia išsivystė muzikos raštas, susiformavo ir keitėsi giedojimo būdai.

Tautos kūryba, jos muzikos kalba į muzikines maldų apeigas taip pat įsiliedavo. Todėl ta pati giesmė, įvairių šalių bažnyčiose atliekama, šiek tiek kitaip skambėdavo. Tačiau tikrąja to žodžio prasme, skirtingos giedojimo mokyklos išryškėjo renesanso epochoje. Pavyzdžiui buvo Italijos, o po jos tuojau ejo prancūzų ir niderlandų profesinės mokyklos. Jos išpuoselėjo muzikinę kalbą, įvesdamos į ją gausybę įvairių komponavimo taisyklių. Šiandieną toji penkioliktos ir šešioliktojo šimtmečio Europos bažnytinė muzika skamba tauriai, kviesdama į ramybę ir susitaikymą. To siekė iš kūrybos ano meto religinė estetika.

Tačiau estetika taip pat keitėsi. Į bažnytinę muziką vis labiau skverbėsi visa žmogaus sielos gyvenimo istorija: nuo nuodėmės iki atgailos, nuo kančios iki bėrio džiaugsmo. Tolesni kūrybos stiliai — baroko, klasicizmo, romantikų — tas prieštaringas

dvasios būsenas muzikos kalba atvirai ir visapusiai išreiškė. Šių stilių religinė kūryba ir šiais laikais dažnai atliekama.

Mišios yra didingiausias bažnytinės muzikos žanras. Ne veltui sakoma, kad jis savo reikšme pranoksta vėliau išstbulintą pasaulietinę orkestrinę *simfoniją*. Kaip dainininkas svajoja apie pagrindinės partijos atlikimą Verdi ar Wagner'o opere, o aktorius įsivaizduoja save Hamleto vaidmenyje „būti ar nebūti?“ — taip ir muzikas (dirigentas, choristai ir solistai) pasi-junta meistriško viršūnės pasiekę, jei dalyvauja, atliekant sudėtingą mišių žanrą.

Mergelės Marijos Gimimo para-pijos Chicagoje choro vadovas An-tanas Linas sėkmingai įgy-vendino panašų sumanymą — šių metų balandžio 8 dieną, Verbų sekmadienį, surengė bažnytinės muzikos koncertą, įtraukdamas į programą tris stambius Giacomo Rossini „Stabat Mater“ frag-mentus, Kyrė ir Gloria iš Dvylik-tųjų Wolfgang Amadeus Mozart'o mišių, o taip pat keletą kitų šio žanro arijų, ansamblių bei chorų.

Lietuvių išeivių parapijų chorai bažnytinius koncertus surengia retai. Tai suprantama, nes per pamaldas gieda ne samdyti pro-fesionalai, o savanoriai mėgėjai. Muzikalūs, maldai jautrūs žmonės kasmet pasiaukojančiai tarnauja apeigų labui. Šiandieną

Mergelės Marijos Gimimo para-pijos choro dalyviai turbūt nebesu-skaičiuotų, kiek tūkstančių kartų jie kvietė savo brolius ir seseris susikaupti giesmėje „Pulkim ant kelių, visi krikščionys“... Nežiūrint to, per Verbų sekma-dienio religinį koncertą penkias-dešimties narių choras skambėjo galingai ir jaunatviškai. An-samblis buvo darnus, tembrai išlyginti. Net naujoviškos harmo-nijos muzika — Juozo Gruodžio „Tėve mūsų“ — buvo gražiai sugiedota, nors iš tono šen bei ten ir „išslysta“.

Kaip pažymėjo dirigentas, su-dėtingą programą kolektyvas ruošė beveik metus laiko. Repe-ticijose akompanavo ir su solis-tais dirbo dirigento asistentas muzikas Kazys Skaisgirys. Iš rezultatų matyti, kokį milžinišką darbą visi atliko, tuo labiau, kad programa buvo dvigubai ilgesnė už bažnytiniuose koncertuose įprastą.

Prieš muzikos pradžią buvo pašventinti naujieji vargonai, po to ejo specialiai į renginį pakvies-to Manigirdo Motekaitio vargonų solo. Švelnių skambesiu tėkmė pakeitė įžanginiai žemųjų pučiamųjų ir styginių pasažai. Orkestro įžanga, lyg lėtai slenkanti uždanga, atodūsių mo-tyvais virpėdama, vis kilo aukš-tyn, atverdamas maldos ardę choro partijų imitacijoms ir skausmingai giesmės melodijai —

Stabat Mater...

Muzikos gražumą visuomet sunku nusakyti žodžiais. Tik atlikimas jį gali vienaip ar kitaip išryškinti. Nuo pat pradžių iki koncerto pabaigos dirigentas, choras, solistai ir orkestras gyveno viena, stipresne už visas kitas, susikaupimo ir maldos nuotaika. Ji nulėmė ramų ir iškilmingą tempą, pateisino kai kuriuos sulėtinimus, kitoje vie-toje ir kita proga atliekant Rossini ar Mozart'o muziką, be abejo, diskutuoti.

Visiškai pasiteisino dirigento sumanymas įvesti į renginį simfoninį orkestrą. Profesiniu požiūriu stipri muzikų grupė, pil-noje žmonių bažnyčioje grodama, ne tik išlaikė skambėjimo pu-siausvyrą, bet ir papildė ją bei pa-stiprino naujomis, darniai susi-liejančiomis spalvomis. Orkestro atlikėjus šiai progai subūrė mums pažįstama lietuvaitė smuikininė Linda Veleckytė.

Koncerte dalyvavo keturi daini-ninkai — mecosopranas Geno-vaitė Mažeikienė, sopranas Mar-garita Momkienė, baritonas Vaclovas Momkus ir tenoras Vir-gilijus Noreika. Pirmųjų trijų solistų kūrybinės biografijos tipingos išeivijoje: iš dainavimo duonos nevalgė, tačiau, stengda-miesi balsą išlavinti, dainavimo mokėsi pas gerus mokytojus. Lie-tuvių išeivių muzikiniame gyvenime jie dalyvavo labai ak-tyviai. Atrodo, kad dainavimas buvo ir yra jų gyvenimo pilnatvės sąlyga. Tokių pasišventėlių dai-

nininkų dėka susiformavo muzikinė išeivijos kasdiena: nelaimei apsilankius, visada išgirsi jų giedamą liūdnei gražią laidotuvių giesmę, mišių metu — iškilmingą choro palydą, o šventę suruošus — šaunų solistų koncertą.

Verbų sekmadienį minėtieji solistai ypač gražiai pasirodė. Sutartinai skambėjo Momkienės ir Mažeikienės duetas: pažy-mėtinas ir geras tembrų parin-kimas. Išraiškingos buvo Mom-kienės soprano partijos. O stiliaus požiūris, Vacloviui Momkui atliekant prancūzų kompozito-riaus Theodore Dubois „Deus Meus“, galėjo būti pavyzdžiu pro-fesionalui. Dainininko balsas skambėjo lygiai ir santūriai, be nereikalingos įtampos (ypač kraš-tinėse arijos dalyse) ir muzikaliai, primindamas Dubois muzikos dvasinį ryšį su subtiliaja prancū-zų daina (*chanson*).

Ketvirtasis solistas, operos tenoras Virgilijus Noreika kon-certe subtilizėjo Italijoje įgyta *bel canto* technika. Ją pasižymėjo visi solisto atlikti kūriniai, pasi-rodymai suteikė akivaizdaus teatrališkumo. Svečio daina-vimas susilaukė audringų plo-jimų.

Išskirti tik solistų pasirodymą koncerte būtų netikslu. Tikrasis šio renginio veikėjas — parapijos choras ir jo vadovas Antanas Linas. Choras buvo lygiavertis solistų partneris, garbingai atli-kęs ir savąjį polifoniškai (Nukelta į 3 psl.)

Votyvinė bažnyčia rudenį Vienoje, Austrijoje.

Aldonos Kaminskienės nuotrauka iš Lietuvių fotografų Šešioliktosios metinės fotografijų parodos Čiurlionio galerijoje, Chicagoje, 1987 metų spalio mėnesį.

Kad nebūtų nė vieno abejingo Dievui ar Tėvynei...

Pokalbis su Petru Cidziku Chicagoje

ALEKSAS UNGURAITIS

— Baigiasi Jūsų penkių mėnesių viešnagė Jungtinėse Amerikos Valstybėse. Kaip įvertintumėte savo kelionę į JAV lietuvių kolonijas?

— Pirmiausia mane nustebino tautiečių meilė Lietuvai. Kad taip nuoširdžiai stengtųsi padėti, sakyčiau, pergyventų dėl kiekvienos Lietuvos žaizdelės — to Lietuvoje sunku pamatyti. Man tai buvo netikėtas, be galo jaudinantis reiškinys. Tai galima pajusti, kai esi šalia, matai ir jauti, kaip verkia ir meldžiasi dėl Tėvynės laisvės. Aš džiaugiuosi tuo.

Norėčiau padėkoti tiems žmonėms, kurie nuolat rūpinasi skriaudžiamais Lietuvoje, kurie pergyvena kasdien dėl Lietuvos likimo — ypač mano kelionės iniciatorei Marijai Rudienei, kuri darė viską, kad aš atvažiuočiau. Dėkoju ir labai kukliam žmogui, kuris mane pasitiko aerouoste — Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos platinimo iniciatoriui kunigui Kazimierui Kuzminskui, kuris yra nepaprastai didelis idealistas, ir man buvo kaip tėvas, nes nejučia jokių trūkumų ar sunkumų.

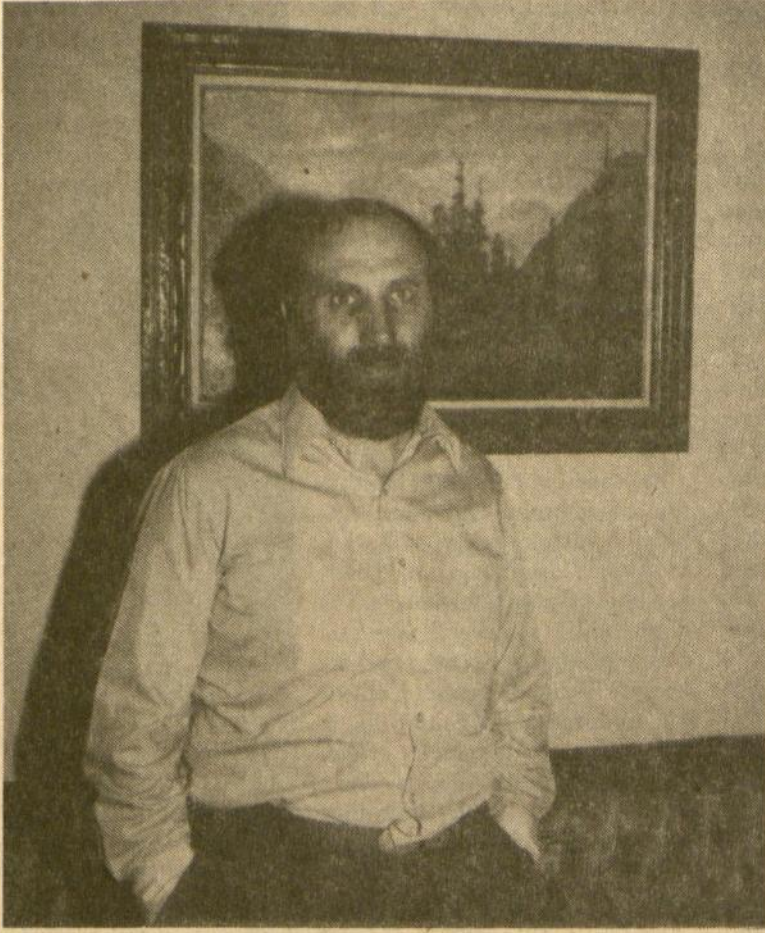
Tų žmonių šiluma padėjo greičiau atgauti jėgas, energiją, sveikatą. Tokių žmonių Amerikoje yra nemažai. Mačiau juos verkiančius ir besijuokiančius pro ašaras, mačiau susirūpinusius. Jie tikrai myli Lietuvą.

— Kovo 11 dieną buvo paskelbta, kad atstatoma Lietuvos nepriklausomybė. Su šiuo aktu prasiėjo trečioji Maskvos intervencija į Lietuvą. Kaip vertinate šiuos įvykius?

— Aš siek tiek nuklysiu nuo tiesioginio atsakymo. Noriu paaiškinti, ką aš galvoju.

Anksčiau ar vėliau įvairios politinės grupuotės, partijos ar judėjimai visada galvojo apie Lietuvos valstybingumo atkūrimą. Įvairiuose susirinkimuose, demonstracijose. Ir dabar reikėjo tikėtis, laukti šių įvykių, ruošti jiems. Visa tai reikia atsargiai vertinti pagal situaciją, kad mumis negalėtų pasinaudoti Kremlius provokatoriai. Čia svarbu pajusti laiko dvasios reikalavimus, nes atsilikimas veda prie esminių klaidų. Šiandien reikia sąmoningų žmonių, kurie pagrįstų žmogaus aspiracijas, suprastų visos tautos troškimą — individualų ir masinį, kad žmogus sugebėtų įsigyventi, kad jis būtų kaip gairė, kaip ateities rūmas, ir skambėtų ne kaip koks ideologinis aktas, kuris nuskaibėjęs dingtų.

Šiandien padėtis labai sudėtinga. Aš sveikinu Lietuvos Nepriklausomybės atstatymo paskelbimą. Bet dabartinė padėtis ir daromos Maskvai kai

Petras Cidzikas

Aleksa Unguraitis nuotrauka

kurios nuolaidos rodo kai kurių parlamentarų nepasiruošimą žengtam tvirtam žingsniui. Jie nesuprato Maskvos kėslių, nesugebėjo įvertinti ateities, naiviai pasitikėjo Maskvos komunistų diktatu. Ir tos nuolaidos verčia jaudintis daugelį žmonių. Jaudinasi ir mūsų tautiečiai, kurie 50 metų laukė šios dienos.

Reikia atsargiai žiūrėti. Jeigu aukšto rango karininkas iš KGB ar CK darbuotojas su baltais rankogaliais, tai dar nereiškia, kad jie „inteligentai“, nereiškia, kad jie sąžiningi. Jiems netrūksta praktikos — visgi jie turi 70 metų Rusijos imperijos patyrimą. Žmonės, kurių ilgas gyvenimas buvo vien apgaulė, vien avantiūra, kurių visas gyvenimas buvo suktumas, kurie tarnavo žmogaus nužeminimui, nužmoginimui, kurie buvo panaudoti tiesiogiai ar netiesiogiai prieš savo tautą — ar jiems galima tikėti? Čia galima priminti ir Mažąją Lietuvą, ir rytų Lietuvą, kuri yra prijungta prie Gudijos, galima priminti tūkstančius išnaikintų lietuvių, suniokotų namų. Tai reikia neužmiršti ir rimtai pagalvoti, kaip šiandien reikia su jais bendrauti, jei jų negraužia sąžinė, jei jie nebijo jokio istorinio teismo. Argi šiandien vėl reikėtų tiems žmonėms tikėti?

— Turėjote daug susitikimų su tautiečiais Amerikoje. Kurie iš jų paliko gilesnį įspūdį?

— Bendras vaizdas iš tų susitikimų buvo vienodas. Visose kolonijose, miestuose, kur gyvena lietuviai, teko kalbėti. Daugelis laukė, kad aš taip kalbėčiau, kaip ir kiti atvažiuavę sąjūdiečiai arba

kaip Petkus, Terleckas. Iš manęs jie sužinojo ir išgirdo kitą žodį, nes esu kitoks kaip kiti. Kalbėjau kitom temom ir, žinoma, ne viename mieste žmonės yra pasakę, kad „mums reikia žmonių, kurie mus gaivintų... Mums reikalingas dvasinis atgimimas... Mums politika nusibodo, mums reikia dvasinių dalykų, kas mus riestų su Lietuva, kas mus riestų su Dievu, kas paliestų mūsų gelmes, o ne vien tik politinio pobūdžio pareiškimų“. Jie sakė, kad ne tik Lietuvoje reikalingas atgimimas, bet ir čia, Amerikoje. Aš galvoju, kad daugeliu aspektų (kultūrinio, dorovinio ir kitais) Lietuva yra pralenkta. Antra vertus, jeigu į žmogų žiūrėsime kaip į auką, Lietuvoje jų yra daug daugiau. Gal kai kam tai nepatinka. Ir aš tą esu pastebėjęs. Būtų gerai, kad klysciau.

— Ar Jus patenkina dabar išrinktas Lietuvos parlamentas?

— Buvo daug žmonių, kurie norėjo kelti savo kandidatūrą. Jų tarpe buvo ir mūsų komiteto (Lietuvos Laisvės Lygos tautinės tarybos) žmonės. Ir labai gaila, kad jie vieno susirinkimo metu buvo palikti „už borto“. Tai buvo padaryta sąmoningai, kadangi jiems buvo daromos kliūtys.

Parlamento sudėtyje yra daug įvairių profesijų, plataus išsilavinimo ir mažo akiračio žmonių. Didėsė dalis deputatų — tai žmonės, kuriems teko vargo pasrėbėti, bet, deja, yra ir kitokių žmonių, kurie prisidengė figos lapeliu. Tačiau, kad rinkimai įvyko, esu patenkintas.

— Kaip Jūs vertinate Sąjūdžio komunistų veiksmus prieš

rinkimus ir po rinkimų?

— Komunistų yra visokių, kaip ir visokių žmonių kitose partijose. Vieni norėtų turėti komunizmą, panašų į Jugoslavijos, kiti, kad būtų toks socializmas kaip Švedijoje, bet pagal įvykių raidą tie komunistai stengiasi iškopti į pačią viršūnę — jų tikslais labai abejoju. Pats komunistų veržimasis į parlamentą yra normalus reiškinys, bet, antra vertus, nepageidautinas, kadangi kitų organizacijų atstovai buvo ignoruojami, jiems klijuojamos etiketės. Tai rodo, kad jie nė kiek nepakeitė savo mąstymo, savo tikslų. Jie nori dominuoti, kaip ir anais „gerais“ laikais. Ignoravimas ar net stabdymas, kojų kišimas kitoms organizacijoms yra būdingas komunistams.

Vieną sykį žmogus gali suklysti. Jis gali prisipažinti, atgailauti, atsiprašyti, bet jei keletą kartų klysta, tai jam sunku tikėti, kadangi nėra garantijos, kad jis daugiau nebeklys.

— Geriau lietuvis komunistas, negu nepartinis rusas. Tokia dominantė lydėjo Lietuvą per rinkimus. Ar Jums šis teiginys atrodo teisingas?

— Reikia pirmiausia pažiūrėti iš žmogiškųjų pozicijų. Jeigu žmogus yra doras, tai neturi tada reikšmės ir jo tautybė. Kai šiuo metu vyksta arši idėjų kova, gal mums svarbiau yra lietuvius. Bet yra rusų, geresnių negu lietuvių. Ir tokių rusų aš pažįstu keletą... Bet vis dėlto pirmenybę teikčiau žmogaus analizės rezultatams.

— Kaip vertinate lietuvių emigravimą į JAV, ypač pastaruoju metu?

— Viena vertus, žmonės kažką nujaucia. Nori gelbėtis — tam jie turi teisę. Bet, antra vertus, kiek girdėjau, daug atvažiuoja gerinio gyvenimo ieškodami. Į tą dalyką aš žiūriu neigiamai. Reikėtų visas jėgas skirti Lietuvai, padėti jai sunkiu momentu, bet ne čia ieškoti aukso kalnų.

— Ko Jūs bijote gyvenime?

— Kad anksčiau nenumirčiau, nepamatęs laisvos Lietuvos.

— Ką vertinate žmoguje?

— Kai žmogus sąžiningai tarnauja Dievui ir Tėvynei, atiduoda visas savo jėgas ir visa, ką turi.

— Ką veiksite, grįžęs į Lietuvą?

— Mano planai — toliau tęsti savo kovą įprastu būdu. Kol kas nuo komentarų susilaikysiu, bet šitą bandysiu daryti. Aš manau, kad laisvė yra dvasinė vertybė, o ją pasiekti reikia dvasinių priemonių. Juk ne su šluota einam semti, taip ir čia reikia kreipti dėmesį į žmogaus vidų. Stiprus viduje, širdyje, turintis stiprią valią, tikėjimą ateitimi, Dievu, jis gali daug padaryti, jis gali būti nenugalimas. Minia yra minia. Minia gali pakrypti į dešinę, į kairę pusę, o stiprus žmogus to nedarys. Taip kad mums reikia stiprinti žmogų, kad jis galėtų pats atsikelti ir kelti kitus.

— Jūsų atsiveikinimo žodis tautiečiams Amerikoje?

— Kad dar daugiau susirgtų Lietuva, kad išvytų susiskaldymus ir kad nebūtų nė vieno abejingo nei Dievo, nei Tėvynės atžvilgiu.

— Dėkoju už atvirą pokalbį.

Justo Dvariono debiutas Chicagoje

Jaunas, gabus pianistas Justas Dvarionas neseniai atvyko iš Lietuvos pirmosios savo gastrolių Šiaurės Amerikos žemyn. Jo koncertas Chicagoje bus penktadienį, gegužės 11 dieną, 8 val. vak., Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje, 6500 South Pulaski Road.

Justas Dvarionas, baigęs Čiurlionio meno mokyklą Vilniuje, laimėjo stipendiją į garsų Čaikovskio institutą Maskvoje, kur jis tęsė studijas pas Lev Vlasenko.

Petras Melnikas

FLORIDOS AKVARELĖS

Karštis spalvom
Nudažė paplentės statinius
Žvejų, piratų užėgų imitacija
Apkalė vėžiu, krabų kriauklėm
Modernias pasiūres
Sulinkusios palmės pavargo
Nuo nuolatinio siūbavimo
Savo pažžiūvusiom rudom vėduoklėm

Koralų salos —
Ant tiltų — sustirę albatrosai ir
Meškeriojų nuleistos galvos
Ore šviesūs akvareliški dribsniai
Balto popieriaus lopai:
Baltai balta, melsva ir žalsva —
Po namų arkom akys nutapo
Juodus šešėlius
Įmiešdamos nuo karščių mirusių
Lapų, puvešių spalvas

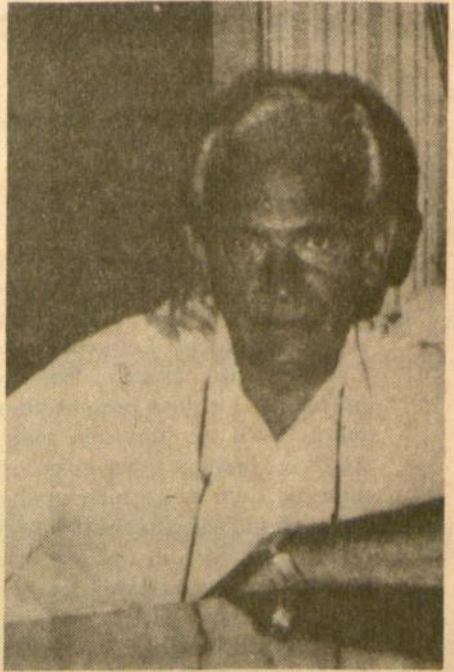
KEY WEST

Suskilę Duval šaligatviai
Miestelis šiferio stogais
Geria negailestingą saulę
Aprasojus kakta mena
Žaliakalnio medinis namus
Su gonkom, salkom
Ir senom tvorom

Krautuvėlės siūlo
Apyrankes, atvirukus, akvareles
Ir auskarus vyrams
Daržuose — miniatiūriniai
Palmių miškeliai
Belangiai barai
Pro atvirus Sloppy Joe duris —
Vyno kvapas
Hemingvėjišką salos džiaugsmą
Riksniuoja išklęs saksofonas

VĖTRA JŪROJ

Tiršti aštuonkojai debesys ir
Papilvė — grasta:
Lietaus virvelės lyg barzdos
Liečia išblyškusi baimėje horizontą
Meškeriojų tylą braškančioj valty
Užkimus motorui

Petras Melnikas

Aiškūs klausimai veiduose:
Nuo atžygiuojančių ir atskrendančių
Juodų bombonešių riamojimo
Kur bėgsi? Nuo jūroj atslenkančios
Vėtros kaip pasitrauksi?
Akys pusdienį nematė taško
Užmiršo ant doko siaučiantį vaikėžą
Ir atsarginį motorą

Vanduo — penkiasdešimties pėdų gilumo
Susuktos meškerės valtės dugne
Užkimes motoras apmires
Lietaus barzda jau liečia valtį
Jau čia pat gaubianti juoduma
Ne laikas jau prašyti
Neptūno malonės

Baltas krikštolinis smėlis
Parko paplūdimy
Lūpose sūrus stiklinis
Permatomas vanduo
Dugne — milžiniškos kojos žengia
Virš miniatiūrinio pasaulio:
Mišku, džiunglių krūmokšnių
Ir nebaikščių žuvelių
Dangaus akvarelė
Liejasi į baltą
Jūros horizonto liniją
Krantė — rudi kūnai
Ant smėlio
Kaip skubūs greitai ir drąsūs
Brūkštelėjimai ant drėgno
Rupaus akvarelinio popieriaus

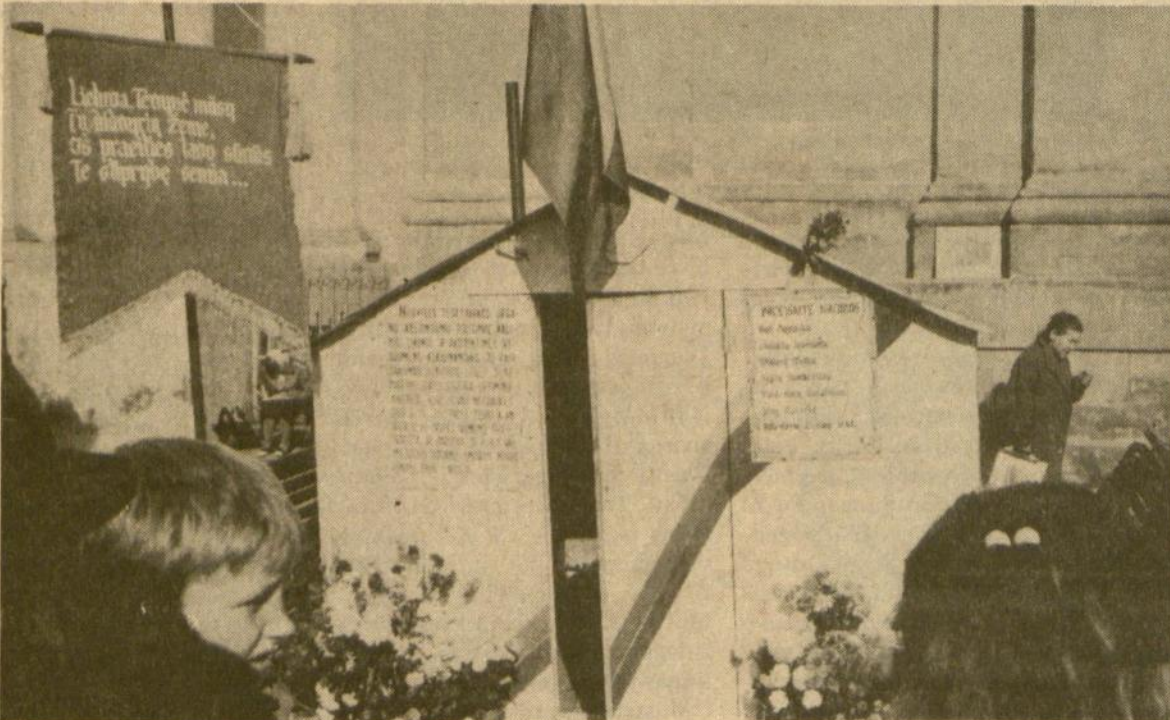
Religinės muzikos koncerto išpūdziai

(Atkelta iš 2 psl.)
sudėtinga chorinį „solo“ — Haendel'io „Aleliuja“.

Tačiau šis koncertas reikšmingas ne tik todėl, kad buvo įrodytas meninis kolektyvo (beje, nebejauno) pajėgumas ir dirigento gabumai. Svarbus ir kitas dalykas — buvo atgaivintas lietuvių katalikų tarpe bažnytinis muzikavimas. Ar tai reiškia gulbės giesmę, ar kultūrinio papirpos atgimimo pradžią? Ar bus suprastas nebylus organizatorių noras ir kunigo klebono Jono Kuzinsko paskatinimas (nupirkti bažnyčiai nauji vargonai) atsinaujinimui ir tobulėjimui per muziką, kuri yra viso pasaulio tautų bendrinė kalba?

Teigiama atsakymą taip įsi-vaizduotume — penktą ar šeštą kartą į metus sekmadienį iš Chicago ir visų jos apylinkių į Mergelės Marijos Gimimo parapijos bažnyčią suplaukia lietuviai vienos valandos ilgumo muzikos koncerto pasiklausyti: vargonų, chorų, dainininkų, kamerinių ansamblių. Atlikėjai — savi ir kvietiniai, publika — taip pat. Gal tokie koncertai suvienytų jaunesniąją intelektualų kartą ir įdiegtų taip reikalingą supratimą, kad žmonijos atmintyje mes išliksime tiek, kiek pasaulis bus mus pažinęs kaip kultūringą tautą.

Dvariono rečitalį Chicagoje remia Balzeko Lietuvių kultūros muziejaus menų centras kartu su Pasaulio lietuvių jaunimo sąjunga.

Namelis Gedimino aikštėje, prie Vilniaus Katedros, kuriame 1989 metų rudens Petras Cidzikas vykdė bado streiką dėl lietuvių politinių kalinių Sovietų Sąjungoje paleidimo.

Aleksa Unguraitis nuotrauka

Magdalenos Birutės Stankūnienės tapybos ciklas „Gėlių daina“

DAIVA KARUŽAITĖ

Žiūrėdama į dailininkės Magdalenos Birutės Stankūnienės drobes, kurios kabėjo Lietuvių centro galerijoje, Lemonte, per Dailės šventę, vykusią Šeštojo mokslo ir kūrybos simpoziumo metu, 1989 m. lapkričio mėn. 24-28 d., jaučiau gyvą kosminę energiją, kuri teka stipria upelio srove ir susisuka jo sukuriuose. To tikėjau. Jau esu pripratusi, kad Stankūnienės paveiksai sukelia kosminį jausmą, suriša jį su mitologija, folkloru, iššaukia meilę Lietuvai ir jos gamtai.

Stankūnienė pasakoja, kad, kai ji buvo maža, jai buvo sakoma, jog negalima laužyti medelių, nes jie yra šventi. Sukūrusi seriją „Gėlių daina“, dailininkė ja pamini mūsų protėvius, kurie pagonybės laikais garbino medžius bei kitus gamtos reiškinius ir tikėjo į jų paslaptinę energiją ir dvasią. Medžių jėga dažnai simbolizuoja atgimimą, regeneraciją. Dailininkės paveiksluose daug detalių iš medžių ir kitos augmenijos pasaulio. Vienoje drobėje matome gėlę iš vidaus, kitoje — medžio žievės detales. Stankūnienė jaučia augalų energiją, ir juos nutapo ne tik, kaip jie atrodo, bet taip pat ir kaip ji pati juos jaučia — fantastiškai: pavyzdžiui, violetinės spalvos medžiai. Ir visur ekspresyvis, suabstraktintos formos.

Magdalena Birutė Stankūnienė yra viena iš populiariausių menininkių dabartinės lietuvių dailės pasaulyje. Gausios jos parodos yra buvusios surengtos ne tik Amerikoje, bet ir Lietuvoje. Daugelis iš mūsų jau esame matę jos darbų serijas: „Dirbančios moterys“, „Tėvynės mėnesiniai“, „Deivės“ bei „Jūrą ir Kastytis“. Jos darbai dažnai yra si-

Dailininkė Magdalena Birutė Stankūnienė prie savo kūrinio iš serijos „Motina Žemė“, Nr. 14, 1988 (aliejus, 42" x 50").

Vlado Juknevičiaus nuotrauka

metriškai, juose vyrauja centrinė energija ir kažkaip traukia žiūrovo akį ir pergyvenimą į vidų.

Naujas elementas iškyla dailininkės vėliausioje serijoje: „Gėlių daina“. Šis elementas yra skrydis. Viena paveiksle dvi skrendančios formos traukia akį į viršų, ir toliau iš paveiklo fono — į erdves. Kitame paveiksle nutapyti drugelio sparnai tyrame mėlyname fone. Prisiminkime,

kad mitologijoje deivės, pavirtusios paukščiais ar drugeliais, leidžiasi skristi. Magdalena Birutė Stankūnienė, kaip visuomet, šioje darbų serijoje atvėrusi savo burtininkės išminties pasaulį, duoda žiūrovui daug ką pagaltoti. Ji mus nuvilioja nuo šių dienų greito ir įtempto gyvenimo tempo ir grąžina į praeitį, kurioje gamta buvo šventa ir raminanti.

JoAnne Akalaitis debiutuoja Chicagoje

RAMUNĖ ZDANAVIČIŪTĖ

Kas įsimyli savo seserį, praranda realaus pasaulio kontūrus.
John Irving

Nuo kovo 12 iki balandžio 7 dienos The Goodman Theatre trupė vaidino John Ford'o pjesę „Tis Pity She's a Whore“ (Gaila, kad ji kekšė). Spektaklį režisavo čekagis lietuvių kilmės režisierė JoAnne Akalaitis (Akalaitytė).

Akalaitytės teatrinė veikla daugiausia susijusi su New Yorku. Ji — viena iš „Mabou Mines“ teatrinio kolektyvo steigėjų; nuo 1970 metų — teatro aktorė, režisierė ir scenografe. Akalaitytė režisavo Samuel Beckett'o „Cascando“, „Dressed Like an Egg“ (pagal Colette kūrybą); pačios parašytą pjesę „Dead End Kids“ (sukūrė ir to paties pavadinimo filmą); Franz Xaver Kroetz'o „Through the Leaves“ (spektaklis pelnė penkias Obie premijas). Režisierė taip pat sukūrė Šekspyro dramos „Cymbeline“ pastatymą ir parodė jį New Yorko Šekspyro festivalyje bei Jean Genet (The Guthrie Theatre). Naujausias jos sumanymas — filmas apie 14-ą gatvę New Yorko.

„Tis Pity She's a Whore“ parašyta 17 amžiaus pradžioje ir atspindi to meto anglų draminės tradicijas. Kūrinio autorius — John Ford — vienas žinomiausių Šekspyro epochos dramaturgų. Vienais laikais ši jo pjesė būdavo populiari teatru scenose, kitais — dėl suprantamų priežasčių — draudžiama. Iš netrumpo jos sceninio gyvenimo būtų įdomu prisiminti porą faktų: 19 amžiaus pabaigoje John Ford'o sukurta meilės istorija adaptavo žinomas belgų dramaturgas Maurice Maeterlinck, parašytas pjesę „Annabella“; 1961 metais prancūzišką 1925 metų

George Pillement'o vertimą režisavo garsusis Luchino Visconti. John Ford'o veikalo turinį sudaro gausios intrigos, kerštas, kraujas, aistros. Šiame fone — neįprasta meilės istorija, uždraustas Dievo bei įstatymų, bet tyras (ne veltui jam simpatizuoja tiek dramaturgas, tiek režisierė) meilės ryšys tarp brolio ir sesers.

Pajutusi, kad laukia kūdikio nuo savo brolio Giovanni, Annabella sutinka tekėti už Soranzo — vieno iš jaunikių, kurį jai atkakliai perša jos tėvas Florio. Vis dėlto brolio ir sesers paslaptis atskleidžiama, ir Soranzo nori atkeršyti. Tačiau Giovanni jį aplenkia, nudurdamas ir Annabellą, ir Soranzo, o ir pats nelieka gyvas.

Nežinom, ar sąmoningai John Ford'as sekė savo didžiuoju tėvynainiu (kai Šekspyras mirė, Ford'ui buvo 30 metų), tačiau panašumų su Šekspyro pjesėmis „Tis Pity...“ turi nemaža. Iš tiesų tai lyg ir tie patys Romeo ir Džuljeta, taip pat jiems priešiška aplinka, tokia pati tragiška jų meilės baigtis... „Lyg ir“ — jeigu tačiau gėrio ir blogio svarstyklės nerodytų akivaizdžios pastarojo persvaros: būtent Putana, Annabellios kompanjonė, ją išduoda, kai tuo tarpu Auklė Džuljetai visokeriopai padeda; herojai nesulaukia dvasininkų pagalbos, galiausiai Giovanni pats nužudo savo mylimąją. O ir pati jų meilė — pražūtinga kraujomaiša. Kas ryžtasi šiam žingsniui, peržengia paskutinį tabu. John Irving'o žodžiais, „kas įsimyli savo seserį, praranda realaus pasaulio kontūrus“. Gal kaip tik to ir siekė jaunieji herojai? Būtent — pa-

Scena iš Goodman Theatre spektaklio „Tis Pity She's a Whore“ — pirmame plane: Annabella (Lauren Tom) ir Soranzo (Don Cheadle).

bėgti nuo pasaulio, kuriame kles-ti visuotinis išsigimimas? Vietoj „aukštosios“ šekspyriškos tragedijos — kraujo ir keršto tragedija.

John Ford'o pjesėje slypintis modernizmo grūdas leido režisierui nutiesti tiltą tarp tolimojo 17-ojo amžiaus ir mūsų, 20-ojo. Ford'o personažams parinkdama „musolinišką“ terpe, Akalaitytė tuo pačiu priartino juos prie šių dienų: juk lengviau įsivaizduoti ketvirtą dešimtmečio Italiją, negu 17-ojo amžiaus pradžios Angliją — juo labiau, kad tai, kas vyko ten ir tada, nesvetima mūsų šiandien. Tokiu būdu spektaklyje susiduria trys epochos: „jakobininė“ Anglija (tų laikų anglų kalba, žanras — „kraujo

tragedija“), mūsų amžiaus 30-ųjų metų Italija (su brutaliu visuomeniniu gyvenimu bei futurizmo idėjomis) — visuotinės dinamikos, negailingumo dvasios propaganda) bei nūdiena (moderni spektaklio stilistika, atsispindinti režisūroje, vaidyboje, scenografijoje, muzikoje).

Pabaigai belieka pristatyti spektaklio scenografą — John Conklin, kompozitorius — Jan A. P. Kaczmarek, pagrindinių vaidmenų atlikėjus: Steve Pickering (Friar Bonaventure), David Darlow (Florio), Jesse Borrego (Giovanni), Lauren Tom (Annabella), Jacqueline Williams (Putana), Don Cheadle (Soranzo). Malonus spektaklio siurprizas — Peri Kaczmarek — Dainininkė.

Apie Lietuvių dailės muziejaus įsisteigimą

EMILIJUS HOLENDERIS

1981 metų lapkričio mėnesį būrelis lietuvių meno bičiulių surengė Viktoro Petravičiaus parodą Algimanto Kežio įkurtoje „Galerijoje“. Į parodos atidarymą atsilankė dr. Gediminas Balukas, kuris tada užklauso manęs, ar nenorėčiau prisidėti prie Lietuvių dailės instituto, tos naujai įsikūrusios meno draugijos, kurios

žinioje buvo Prano Domšaičio kūriniai, bet kuri neturėjo vietos parodoms. Iš pradžių nenorėjau, nes nemačiau reikalo tik rinkti kūrinius. Sutikau su sąlyga, kad pradėsim rimtai rūpintis muziejaus įsteigimu, kuriame būtų patalpinti turimi meno kūriniai. Juk neįmanoma rodyti Domšaitį, neturint sienų ir pinigų.

Tuo metu man teko įsijungti į kelis kitus lietuvių meno viene-

tus. Pamačiau, kad ir jiems trūko nuovokos, kaip tvarkyti savo veiklą. Jie tenkinosi kūrinių „iškabiniu“, neturėdami gerai išmastytų veiklos planų ir siekių. Nė vienas iš jų neturėjo aiškių nusibrėžtų estetikos rėmų, kaip, pavyzdžiui, tyrinėti mūsų meno tautinį charakterį ar gilintis į šiandieninės visuomenės dvasią. Jų sukaupiti kūriniai duso nuo oro stygio.

Pas mus, lietuvius, vyravo taisyklė: „kuo daugiau, tuo geriau“. Mes turėjome daugiau kaip dešimtį atskirų organizacijų meno reikalams, bet be jokio narių užnugario, be patalpų tyrinėjimams atlikti ar rinkiniams saugoti, ir be pinigų rengti rinktines parodas. Patys menininkai turėjo užmokėti nuomą už patalpas, dengti susidariusias išlaidas už skelbimus ir recenzijas. Tai buvo man nesuprantama! Vienintelė išeitis buvo sujungti šias organizacijas į vieną vienetą, įkuriant Lietuvių dailės muziejų.

Kitais metais mes eksponavome kūrinius iš savo rinkinio Tarptautinėje meno ekspozicijoje, Navy Pier, Chicagoje, jau su naujuoju vardu: „Lietuvių dailės muziejus“. Daugeliui tai buvo staigmena, bet tai buvo reikalinga nuginkluoti opoziciją. Savų patalpų bei vadovybės problemos turėjo būti išspręstos vėliau.

Per 1985 metų Mokslo ir kūrybos simpoziumą mes buvome pakviesti surengti Petro Kiaulėno parodą. Šia proga pirmą kartą pasiskelbėme kataloge ir plakate esą „Lietuvių dailės muziejus“. Tada dar nežinojom, kad istorija pasikartos. Laimingu sutapimu, 1989 metų pavasarį buvau Šeštojo mokslo ir kūrybos simpoziumo valdybos pakviestas suor-

ganizuoti simpoziumui meno parodą. Paskambinau Liudui Šleniui ir kitiems Lemonto Lietuvių centro darbuotojams, norėdamas užklausti apie patalpų padėtį tame centre. Mano nustebimui, sužinojau, kad patys lemontiškiečiai galvojo tose patalpose steigti meno galeriją, bet neturėjo tam pinigų. Pasiūliau jiems prisijungti prie mūsų organizuojamo muziejaus, ir jie sutiko. Pradėjome rinkti parašus, parašėme prašymus Lietuvių Fondui ir LB Kultūros tarybai paramai gauti. Prašymai buvo patenkinti. Įsikorporavome.

Galima sakyti, kad muziejaus „fizinį kūną“ sukūrė keturios organizacijos, dirbusios jo labui: Lietuvių Fondas ir LB Kultūros taryba davė finansinį pagrindą; Lietuvių centras Lemonte parūpino patalpas ir personalą; Mokslo ir kūrybos simpoziumas davė progą suorganizuoti didelės apimties parodas. Muziejaus „siela“ sudaro vienetai, kurie prisideda su savo laikomais kūriniais: Tautodailės institutas, Lietuvių dailės institutas, Čiurlionio galerija ir meno draugija „Dailė“.

Kas buvo pirmieji steigiamojo Lietuvių dailės muziejaus nariai? Iš pat pradžių pakvietėme keturias meno organizacijas, turinčias meno darbų rinkinius, būti Muziejaus nariais-steigėjais: Lietuvių dailės institutą, Lietuvių tautodailės institutą, Budrio vardo Lietuvių foto archyvą ir Čiurlionio galeriją. Vėliau turėjo būti pakviesti ir kiti, mažesnės apimties vienetai.

Buvo planuojama įrengti nuolatines ekspozicijas kambarius, esančius Chicagoje Jaunimo centre, greta Čiurlionio galerijos. Bet iš to nieko neišėjo. Čiurlionio

Magdalena Birutė Stankūnienė

„Motina Žemė“, nr. 19, 1988 (Aliejus, 42" x 50")

Vlado Juknevičiaus nuotrauka

galerijos vadovybei rūpėjo neprarasti savo identiteto, o Budrio vardo Lietuvių foto archyvą turėjo kitų planų.

Per šį organizavimosi laikotarpį buvo išvystyta akcija išgarsinti Muziejų reikalingumo idėją. Pirmasis, iškalbingai kėlęs balsą už Muziejų steigimą buvo poetas Kazys Bradūnas. Po to paskelbė savo mokslininkai pagrįstus įrodinėjimus Mykolas Drunga ir Pranas Lapė. Adolfas Markelis pašventė paskutiniuosius savo gyvenimo metus menui, ypač aiškindamas ir vystydamas spaudžiamą būsimojo Muziejaus pobūdį.

Koks turėjo būti Muziejaus pobūdis? Pagrindinis orga-

nizuojamo Muziejaus uždavinys buvo sukurti instituciją, kuri rinktų ir laikytų mūsų tautos svarbiuosius meno kūrinius. Daugelis mūsų iškilųjų meno kūrėjų pasimirė, ir jų darbai buvo išsklaidyti. Antrasis buvo suorganizuoti vienetai, kurie pasiūlytų rengti parodas ir padėtų mūsų žymesniesiems dailininkams iškilti ne tik lietuviškoje visuomenėje, bet ir amerikietiškoje. Juk menas yra tarptautinė kalba, kurią kiekvienas žmogus turėtų suprasti. Tai galiausiai įrankis mūsų tautos labui.

Mūsų tikslas turėtų būti įrengti pirmos rūšies parodų sales ne vien savo laikomiems kūriniams

eksponuoti, bet ir personalines ar jungtines parodas išstatyti. Ši institucija turėtų būti finansiškai stipri ir akademiškai apsišvietusi. Mes turime sugebėti patraukti pačius geriausius žmones. Mūsų durys turėtų būti atviros. Mums nereikia garbėtroškų ar miegalių!

Turėdami naujai įrengtas patalpas, bandomė persvarstyti savo parodų rengimo planus. Reikėtų organizuoti daugiau apžvalginių parodų, rodyti daugiau darbų iš Lietuvos ir, svarbiausia, bendradarbiauti su amerikiečių meno institucijomis. Įdomu pažymėti, kad Lietuvos Respublika jau parėmė šį Muziejų. Neseniai gavome iš Lietuvos per 200 Lietuvos grafikų darbų. Šis rinkinys buvo perleistas meno draugijos „Dailės“ žinion.

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

kuris gamina šratas. Nelaimingu atveju jo gaminamiems šratams šiuo metu visai nėra paklausos. Visi fabriko pagaminti šratai nuvežami atgal į plieno liejyklą, kurio jie vėl sutirpdomi. Metalas vėl transportuojamas naujų šratų gamybai.

Sovietų Sąjunga priėjusi liepto galą. Yra galimybė, kad praėjus šiai vasarai dabartinės Sąjungos jau nebebus. Jei Sąjunga iširs taikiai ir be konvulsijų, tai jos gyventojai turės būti dėkingi Lietuvai, kuri parodė, kaip imperijos pavergtos tautos gali išsilaivinti be kraujo praliejimo. Nežiūrint, kas atsitiks, lietuvių šūkis „Sudie, Sąjunga“ jau nuskambėjęs po visą pasaulį. Sovietų Sąjungos taikumas ir sistematiškas demontavimas — Lietuvos dovana pasauliui.

a. a. ll.

Pirmosios Dailės šventės Lietuvių dailės muziejuje, Lemont, Illinois, 1989 metų lapkričio mėnesį organizatoriai: (iš kairės) Emilijus Holenderis, Algirdas Trinkūnas, Laima Trinkūnienė, Dalia Šlenienė, Albertas Kerelis, R. Kupšas, Liudas Šlenys.

Jono Tamulaičio nuotrauka